

ГАЛУЗЕВИЙ БРИФ (ДРАФТ) «ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ»

Автори: Олена Кравченко, виконавча директорка, членкиня правління МБО «Екологія-Право-Людина»; Наталія Куць, юрисконсультка МБО «Екологія-Право-Людина»

1. Оцінка політики реформ Парламенту й Уряду за період вересень 2019 – січень 2020 рр. та її відповідності «Принципам Торонто» (на основі аналізу Програми Уряду, планів міністерств й ухвалених / відхилених нормативно-правових актів)

Реформа у сфері охорони довкілля протягом вересня 2019 – січня 2020 рр. проходила в контексті початку роботи новообраних Президента України, Парламенту та новоствореного Уряду та подальшої євроінтеграції. Прихід нової влади зумовив ухвалення нових концепцій, планів та програм діяльності, оновлення керівного складу і штату працівників органів влади у сфері охорони довкілля. 2 вересня 2019 року [Кабінет Міністрів України \(КМУ\) об'єднав](#) Міністерство екології та природних ресурсів України та Міністерство енергетики та вугільної промисловості України в один орган – Міністерство енергетики та захисту довкілля України. Окрім налагодження роботи нових команд, Верховній Раді України (ВРУ) та КМУ вдалося ухвалити окремі рішення, які стосуються точкових секторальних проблем охорони довкілля. Водночас практично не було ухвалено рішень для розв'язання горизонтальних проблем (екологічний контроль, моніторинг, відповідальність та ін.).

Оцінка діяльності Уряду

29 вересня 2019 року Уряд затвердив [Програму діяльності Кабінету Міністрів України](#). Документ містить цілі діяльності Міністерства енергетики та захисту довкілля України (Міне-

коенерго), серед яких – збереження природних екосистем; ефективно та ощадливе використання природних ресурсів; розв'язання проблем у сфері накопичення відходів, зміни клімату та енергоефективності. Затвердені цілі відповідають таким [«Принципам Торонто»](#): запобігання заповідянню шкоди довкіллю, реформа екоконтролю, раціональне використання природних ресурсів, розв'язання проблем у сфері поводження з відходами.

Протягом вересня 2019 – січня 2020 рр. Уряд ухвалив рішення, які стосуються реформи Державної екологічної інспекції (ДЕІ): КМУ [скасував](#) рішення [попереднього Уряду](#) про ліквідацію ДЕІ та створення Державної природоохоронної служби України та [ліквідував](#) Державну Азовську морську екологічну інспекцію та ДЕІ Кримсько-Чорноморського округу, [створену у 2018 році](#). Для усунення неоперативності, корупційності та інших недоліків порядку здійснення екологічного контролю Мінекоенерго, ДЕІ, Комітет ВРУ з питань екологічної політики та природокористування, експертна громадськість розробили законопроект про порядок здійснення державного екологічного [контролю](#). Очікується, що його зареєструють та ухвалять під час третьої сесії ВРУ IX скликання¹.

Згідно зі звітом Уряду, Мінекоенерго протягом вересня 2019 – січня 2020 рр. не виконало завдання з укладення угоди про розподіл продукції та запровадження системи інтегрованих дозволів на викиди забруднювальних речовин, а також з реформи ДЕІ².

¹ Лютий-липень 2020 року.

² <https://bit.ly/31Hi9rl>. Примітка: звіт про виконані заходи оприлюднять 14 лютого 2020 року.

Оцінка діяльності Парламенту

Протягом вересня [2019 – січня 2020 рр.](#) ВРУ ухвалила [закони](#), які регулюють питання функціонування системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів; господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими [газами](#); безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних [об'єктів](#); заборони суцільних рубок в об'єктах природно-заповідного [фонду](#); удосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин ([закон про бурштин](#)).

Згадані закони розв'язують секторальні проблеми у сфері охорони довкілля. Водночас закон, який забороняє суцільні рубки в природно-заповідному фонді, знімає мораторій на проведення рубок головного користування в окремих категоріях лісів, що є [негативним для збереження лісів](#). Закон про бурштин переносить проведення оцінки впливу на довкілля (ОВД) на етап після укладення угоди про розподіл продукції (УРП), яка є [дозвільним документом](#). Це означає, що допустимість видобутку з погляду його негативного впливу на довкілля буде визначатися вже після того, як видобуток дозволено. Така зміна нівелює мету ОВД, яка має проводитися перед видачею дозвільного документа, що порушує принцип попередження заподіяння шкоди довкіллю. Його ухвалення свідчить про політику держави в напрямку якомога швидшого укладення УРП та розробки корисних копалин ціною нехтування довкіллям, що суперечить міжнародним зобов'язанням та [«Принципам Торонто»](#).

Законопроекти про поводження з відходами перебувають на розгляді Комітету ВРУ з питань екологічної політики та природокористування. Очікується, що їх [ухвалять](#) під час третьої сесії ВРУ IX скликання.

Політика Уряду та Парламенту за вересень 2019 – січень 2020 рр. була спрямована на розподіл важелів впливу, налагодження організаційних і робочих процесів нових команд та новоствореного Мінекоенерго. Органам влади вдалося ухвалити рішення щодо точкових секторальних проблем у сфері довкілля, які частково відповідають «Принципам Торонто». Водночас відкритим залишається питання

першочергового впровадження горизонтальних реформ, які є передумовою розв'язання галузевих проблем та налагодження якісної системи управління довкіллям.

2. Актуальні виклики / проблеми у відповідній галузі політики

Забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, водних ресурсів, нераціональне використання природних ресурсів, ігнорування та порушення природоохоронних норм залишаються актуальними проблемами у сфері охорони довкілля для України. Так, з 35 372 перевірок, проведених ДЕІ протягом січня-вересня 2019 року, порушення виявленні у 34 443 випадках, а сума збитків, завданих довкіллю, становить [понад 1 млн 695 тис. грн](#). Актуальними викликами залишаються транспонування директив Європейського Союзу, підвищення екологічної свідомості, налагодження системи моніторингу за станом довкілля, реформування державного екологічного контролю та відповідальності, впровадження інтегрованого дозволу.

3. Рекомендації стосовно пріоритетних дій на 2020–2021 рр., зокрема для порядку денного другої сесії Парламенту

Пріоритетним завданням для Уряду й Парламенту у сфері охорони довкілля на 2020–2021 рр. повинно стати запровадження горизонтальних реформ, які є основою для попередження заподіяння шкоди довкіллю, з паралельним розв'язанням найбільш гострих секторальних проблем у сфері охорони довкілля та апроксимацією законодавства Європейського Союзу.

Рекомендації для горизонтальних змін:

- розробка та ухвалення загальнодержавної програми підвищення екологічної свідомості населення;
- ухвалення закону про порядок здійснення екологічного контролю та підзаконних актів на його виконання;
- розробка та ухвалення закону про здійснення моніторингу за станом довкілля;
- запровадження інтегрованого дозволу;
- поширення відповідальності за екологічні

правопорушення на юридичних осіб та забезпечення співмірності покарання вчиненому порушенню;

- ухвалення Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у частині доступу до екологічної інформації та участі громадськості в процесі ухвалення рішень з питань, що стосуються довкілля».

Рекомендації для секторальних змін:

- ухвалення пакету законів у сфері поводження з відходами («Про управління відходами», «Про батарейки, батареї та акумулятори»,

«Про відходи електричного та електронного обладнання, «Про упаковку та відходи упаковки» та ін.);

- ухвалення законів про ідентифікацію та реєстрацію тварин, захист диких та домашніх тварин від жорстокого поводження, заборону експлуатації диких тварин у цирках та інших видовищних заходах;
- запровадження інвентаризації лісів;
- ухвалення закону про території Смарагдової мережі на виконання зобов'язань з імплементації природоохоронних Оселищної та Пташиної директив.